
Vooronderzoek

Rapport Vooronderzoek

Vianen Hoef en Haag

Figuur 1: Vianen Hoef en Haag (Bron: Google Earth)

Opsporen Conventionele Explosieven

Vooronderzoek

Vianen Hoef en Haag

Projectnummer : 71097
Locatie : Vianen Hoef en Haag
Opdracht : Vooronderzoek
Opdrachtgever : Gemeente Vianen
Plaats en datum : Riel, 11 oktober 2010
Kenmerk : RO-100151 versie 1.0
Auteur : Th.H.J. Derksen (Sr. OCE-deskundige)
Goedgekeurd door : J.A. Blokvoort

Riel Explosive Advice & Services Europe B.V.

**Gemeente Vianen
Opdrachtgever**

John Blokvoort
Directeur REASeuro Advies Groep

Theo Derksen
Sr. OCE-deskundige

P. Perry

© Copyright 2010. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de houders van het auteursrecht. De opdrachtgever mag voor intern gebruik duplicaten maken.

Inhoudsopgave

	Pagina
1. Inleiding.....	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel	5
1.3. Leeswijzer	5
2. Geraadpleegde bronnen	6
2.1. Algemene documentatie	6
2.1.1. Literatuur	6
2.1.2. Archiefinstellingen.....	6
2.2. Specifieke documentatie	6
2.2.1. Door opdrachtgever aangeleverde documenten	6
2.2.2. Kaartmateriaal.....	6
2.2.3. Bombardementsgegevens	6
2.2.4. Luchtfoto's.....	7
2.2.5. Defensiearchieven	7
2.3. Getuigen.....	7
3. Inventarisatie bronnenmateriaal	8
3.1. Literatuurgegevens	8
3.1.1. De vooroorlogse periode en de Duitse inval 1940.....	9
3.1.2. De bezetting van 1940 tot juni 1944 (<i>D-Day</i>)	9
3.1.3. De periode juni '44 (<i>D-Day</i>) tot en met oktober '44	9
3.1.4. Winter '44-'45 tot en met de Duitse capitulatie mei 1945	10
3.1.5. Naoorlogse periode.....	11
3.2. Archief gemeente Vianen.....	11
3.3. Archief voormalige gemeente Hagestein 1940-1985.....	11
3.4. Nederlands Instituut voor Oorlogs Documentatie (NIOD).....	11
3.5. Nederlands Instituut Militaire Historie (NIMH).....	11
3.6. Stafkaarten	12
3.7. Bombardementsgegevens	12
3.8. Luchtfoto's.....	12
3.9. Defensiearchieven	13
3.9.1. MORA's / WO's / UO's EODD	13
3.9.2. Mijneveldkaarten.....	13
3.10. Conclusie	13
4. Beoordelen en evalueren bronnenmateriaal	14
4.1. Beoordeling en evaluatie literatuurgegevens.....	14
4.2. Beoordeling en evaluatie archief gemeente Vianen 1930-1985.....	14
4.3. Beoordeling en evaluatie archief gemeente Hagestein 1940-1985.....	14
4.4. Beoordeling en evaluatie Nederlands Instituut voor Oorlogs Documentatie (NIOD).....	15
4.5. Beoordeling en evaluatie Nederlands Instituut Militaire Historie (NIMH).....	15
4.6. Beoordeling en evaluatie stafkaarten.....	15
4.7. Beoordeling en evaluatie bombardementsgegevens.....	15
4.8. Beoordeling en evaluatie luchtfoto's	15
4.9. Beoordeling en evaluatie defensiearchieven	16

4.9.1. MORA's / WO's.....	16
4.9.2. Mijneveldkaarten.....	16
4.10. Leemten in kennis	16
4.11. Het vaststellen en afbakenen van het verdachte gebied.....	17
4.12. Het vaststellen en afbakenen van het opsporingsgebied.	17
4.13. Soort, hoeveelheid en verschijningsvorm vermoeden explosieven.....	17
4.14. Risicoanalyse	17
5. Conclusie en Advies	18
5.1. Conclusie Probleeminventarisatie en Probleemanalyse.....	18
5.2. Advies.....	18
6. Bijlagen.....	19
Bijlage 01A Onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag	20
Bijlage 01B Gedetailleerde kaart onderzoeksgebied Hoef en Haag.....	21
Bijlage 02 Het proces "Opsporen Conventionele Explosieven" (BRL)	22
Bijlage 03 Gehanteerde begrippen	24
Bijlage 04 Overzicht van de (archief) instellingen en de geraadpleegde bronnen	26
Bijlage 05 Archief gemeente Vianen 1930-1985 (3 bladen)	27
Bijlage 06A Archief gemeente Hagestein 1940-1985	29
Bijlage 06B Archief gemeente Hagestein 1940-1985, inventaris 144 (3 bladen)	30
Bijlage 07 Inpassing geallieerde stafkaarten 385 Vianen 385 Vianen en 4 N.E. Culemborg (losbladig)	33
Bijlage 08A Bombardementsgegevens	34
Bijlage 08B AIR 37/717 d.d. 4 jan 1945	35
Bijlage 08C AIR 37/994 d.d. 4 jan 1945 (3 bladen).....	36
Bijlage 09 Inpassing luchtfoto's Wageningen UR 29 nov. 1944, collectie 130 (losbladig)	39
Bijlage 10 Inpassing luchtfoto's Wageningen UR 22 jan. 1945, collectie 188 (losbladig)	40
Bijlage 11 Inpassing luchtfoto's Wageningen UR 24 feb. 1945, collectie 73 (losbladig)	41
Bijlage 12 Inpassing luchtfoto's Wageningen UR 2 mrt. 1945, collectie 102 (losbladig).....	42
Bijlage 13 Inpassing luchtfoto Wageningen UR 19 apr. 1945, collectie 107 (losbladig)	43
Bijlage 14 Inpassing luchtfoto Kadaster 1955 collectie 38 (losbladig).....	44
Bijlage 15A MORA's EODD Vianen	45
Bijlage 15B MORA's EODD Hagestein	47
Bijlage 15C Inpassing MORA's EODD Vianen en Hagestein op ondergrond (losbladig).....	49
Bijlage 16 Checklist BRL-OCE.....	50
Bijlage 17 Verzendlijst.....	51

Overzicht tabellen:

Tabel 1: Verwijzing literatuur.	8
Tabel 2: Overzicht gebeurtenissen Duitse inval mei 1940.	9
Tabel 3: Overzicht gebeurtenissen augustus 1941 tot juni 1944.	9
Tabel 4: Overzicht gebeurtenissen juni t/m oktober 1944.	10
Tabel 5: Overzicht gebeurtenissen in de winter 1944-1945.	10
Tabel 6: Overzicht luchtfoto's WOII Wageningen UR.	12
Tabel 7: Overzicht na-oorlogse luchtfoto's Kadaster.....	12
Tabel 8: Uitwerking literatuurgegevens.	14
Tabel 9: Overzicht luchtfoto's WOII Wageningen UR.	16
Tabel 10: Overzicht bombardementsgegevens.....	34

Overzicht figuren:

Figuur 1: Vianen Hoef en Haag (Bron: Google Earth).....	1
Figuur 2: Onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag (bron: www.vianen.nl).....	20
Figuur 3: Onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag (bron: gemeente Vianen).	21

1. INLEIDING

1.1. AANLEIDING

Gemeente Vianen gaat in de nabije toekomst de locatie Hoef en Haag ontwikkelen waar tussen de 750 en 1.800 woningen zijn gepland. Het onderzoeksgebied is weergegeven in bijlagen 01A en 01B. Het gebied heeft een oppervlakte van ongeveer 145 hectare en is van oudsher in gebruik als agrarisch gebied.

Voorliggend rapport beschrijft de resultaten voor het aspect Conventionele Explosieven (CE) met betrekking tot de toekomstige (grond-) werkzaamheden.

De rapportage is opgesteld volgens de laatste versie van de Beoordelingsrichtlijnen Opsporen Conventionele Explosieven (BRL-OCE, d.d. 8 februari 2007). Deze richtlijnen zijn opgesteld onder verantwoording van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en heeft medio 2006 een wettelijk karakter gekregen door een directe koppeling binnen de Arbo-wet.

1.2. DOEL

Momenteel bestaat er geen compleet beeld over de mogelijke aanwezigheid, mate van verspreiding en soort van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog (WOII), die mogelijk zijn achtergebleven binnen het onderzoeksgebied.

Het doel van het Vooronderzoek is om te beoordelen of er indicaties zijn dat binnen het onderzoeksgebied CE aanwezig zijn. Als dat het geval is, wordt het verdachte gebied horizontaal (en verticaal) afgebakend en wordt een advies gegeven. Het Vooronderzoek bestaat uit het inventariseren van het bronnenmateriaal en beoordelen en evalueren van het verzamelde bronnenmateriaal. Het eindresultaat betreft deze rapportage en een bijbehorende CE bodembelastingkaart.

1.3. LEESWIJZER

Hoofdstuk 2: Geraadpleegde bronnen

Hoofdstuk 3: Inventarisatie bronnenmateriaal

Hoofdstuk 4: Beoordelen en evalueren bronnenmateriaal

Hoofdstuk 5: Conclusie en advies

2. GERAADPLEEGDE BRONNEN

In dit hoofdstuk komen de diverse geraadpleegde bronnen en archieven aan bod.

2.1. ALGEMENE DOCUMENTATIE

2.1.1. Literatuur

Door middel van literatuuronderzoek wordt op een relatief eenvoudige manier een overzicht verkregen in de situatie van het onderzoeksgebied en het projectwerkgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog. Uiteraard worden de standaardwerken over de Tweede Wereldoorlog geraadpleegd, maar ook meer publicaties die specifiek over Vianen Hoef en Haag en de directe omgeving tijdens de Tweede Wereldoorlog gaan.

2.1.2. Archiefinstellingen

Om een duidelijk beeld te creëren van het onderzoeksgebied en het projectwerkgebied tijdens en na de Tweede Wereldoorlog is het noodzakelijk om relevante informatie uit de diverse archieven te verzamelen. Voor dit Vooronderzoek zijn de volgende archieven geraadpleegd:

- archief gemeente Vianen;
- archief voormalige gemeente Hagestein 1940-1985;
- Nederlands Instituut voor Oorlogs documentatie (NIOD);
- Nederlands Instituut Militaire Historie (NIMH).

2.2. SPECIFIEKE DOCUMENTATIE

2.2.1. Door opdrachtgever aangeleverde documenten

Door tussenkomst van de Milieudienst Zuidoost Utrecht heeft de gemeente Vianen digitaal kaartmateriaal aangeleverd waarop de diverse historische informatie is ingepast.

2.2.2. Kaartmateriaal

Voor het project is van diverse soorten kaartmateriaal gebruik gemaakt. Naast oude plattegronden en (staf)kaarten (verkregen via de Afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle) is er gebruik gemaakt van digitale kaarten van de huidige situatie. Deze laatste categorie kaarten wordt voornamelijk in combinatie met luchtfoto's gebruikt. Door de kaart van de huidige situatie te projecteren op de historische luchtfoto's is het mogelijk om eventuele verwoestingen binnen de onderzoeksgebieden aan te geven en te vertalen naar een Rijksdriehoek (RD)-coördinaat. Dit is nodig omdat tijdens de Tweede Wereldoorlog (WO II) de geallieerden een uniek kaart- coördinaatstelsel met vaknummers hanteerden.

2.2.3. Bombardementsgegevens

De *Royal Air Force* heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog alle vlucht- en bombardementsgegevens opgetekend in het zogenoemde *Operational Record Book* (ORB). In deze dagtekeningen van de diverse luchtmissies zijn ook de gegevens van enkele Amerikaanse luchtlegers die tijdens WOII in Engeland gestationeerd waren, opgenomen. De ORB-gegevens worden bewaard in de *National Archives UK*

in Londen. REASeuro beschikt over een schaduwarchief van een belangrijk deel van deze archieven waarover direct kan worden beschikt zonder dat hiervoor extra kosten hoeven te worden gemaakt.

De specifieke Amerikaanse gegevens liggen in *The National Archives* in Washington DC waarover niet direct kan worden beschikt.

2.2.4. Luchtfoto's

Met het gebruik van luchtfoto's van de periode 1940-1945 van het onderzoeksgebied kan informatie worden verschaft over eventuele oorlogshandelingen en -activiteiten in (en/of op) de bodem binnen het onderzoeksgebied gedurende de Tweede Wereldoorlog.

De luchtfoto's zijn besteld bij de afdeling Speciale Collecties van Wageningen UR en de Afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle.

Bij de twee gemelde instanties zijn voldoende luchtfoto's beschikbaar waardoor het niet noodzakelijk is om bij de The Aerial Reconnaissance Archives (TARA) in Groot-Brittannië luchtfoto's te bestellen.

2.2.5. Defensiearchieven

In 1971 heeft de EODD (Explosieven OpruimingsDienst Defensie) van het Ministerie van Defensie de taak voor het ruimen van aangetroffen CE van de Hulpverleningsdienst (HvD) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken overgenomen. Vanaf die tijd zijn alle meldingen van aangetroffen CE vrij nauwgezet bijgehouden.

MORA's / WO's / UO's

Voor 1971 werd de taak van het ruimen van CE uitgevoerd door de Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Vanuit de periode 1945-1971 waarin verreweg de meeste CE zijn geruimd, is, voor zover bekend, geen archief bewaard gebleven. Wel worden in veel gemeentearchieven de meldingen aan genoemde instantie in specifieke dossiers aangetroffen.

Van alle meldingen binnen het plangebied Vianen Hoef en Haag die vanaf 1971 tot heden zijn uitgevoerd door de EODD, is de inventaris van de uitvoeringsrapporten, de MORA's (Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoening) opgevraagd. Vanaf de jaren '90 van de vorige eeuw worden de MORA's, werkopdrachten (WO's) of uitvoeringsopdrachten (UO's) genoemd.

Door het inventariseren van de MORA's/WO's/UO's (gemakshalve MORA's genoemd) die betrekking hebben op het onderzoeksgebied en projectwerkgebied en/of de directe omgeving hiervan kan worden nagegaan of mogelijke blindgangers al geruimd zijn in het verleden. Tevens wordt meer inzicht verkregen in de gevechtsactiviteiten die mogelijk in het gebied hebben plaatsgevonden.

Mijnenveldkaarten

Om na te gaan of er gedurende de oorlogsjaren mijnenvelden zijn gelegd en/of geruimd, zijn bij de EODD de mijnkaarten opgevraagd van het gebied. Als er mijnenvelden in het onderzoeksgebied hebben gelegen, worden de mijnruimrapporten, waarin informatie over het type en aantal gelegde, geruimde en vermiste mijnen staat, geraadpleegd.

2.3. GETUIGEN

Vooralsnog is ten behoeve van dit onderzoek geen gebruik gemaakt van getuigen.

3. INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de geraadpleegde bronnen en archieven, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven staan, weergegeven.

3.1. LITERATUURGEGEVENS

Voor het literatuuronderzoek is een aantal boeken over het onderzoeksgebied geraadpleegd, zie tabel 1.

Verkorte aanduiding	Schrijver	Titel	Relevantie
ALP	Alphen, J. van,	<i>Tussen Waal en Lek 1939-1945</i> (z.p. 1984);	Ja
ALT	Altes Korthals, A.,	<i>Luchtgevaar, luchtaanvallen op Nederland 1940-1945</i> (Amsterdam 1984);	Nee
BOL	Bollen, Hen en Herman Jansen	<i>Het Manneneiland. Kroniek van de gebeurtenissen in de Over-Betuwe</i> (z.p. 1982);	Nee
DOC	Documentatiegroep '40-'45	<i>Terugblik '40-'45</i>	Nee
OTT	Otten, J.A.W.	<i>Oorlogsdagboek van J.A.W. Otten, houdende aantekeningen over gebeurtenissen en voorvallen in en rondom Vianen gedurende de Tweede Wereldoorlog</i> (Vianen 1981) ¹ ;	Ja
PAT	Pater, de, B.C. e.a.,	<i>Grote Atlas van Nederland 1930-1950</i> (Zierikzee 2005);	Nee
SHO	Shores, Chr. & Thomas, Chr.	<i>2nd Tactical Airforce, from the Rhine to Victory January to May 1945</i> , volume three (Surrey 2006);	Nee
VER	Ververs, M.J.	<i>Een vrijstad bevrijd, Vianen-Hagestein-Everdingen-Zijderveld</i> (Vianen 1995);	Ja
ZWA 1&2	Zwanenburg, G.J.,	<i>En Nooit was het Stil. Kroniek van een Luchtoorlog</i> (2 dln. & supplement; Oldemarkt).	Nee

Tabel 1: Verwijzing literatuur.

In de volgende subparagrafen worden de gebeurtenissen, gerelateerd aan de (lucht-) gevechtsacties gedurende de Tweede Wereldoorlog, per tijdsvak beschreven en in een tabel weergegeven. In de kolom "bron" wordt verwezen naar de geraadpleegde literatuur, zie tabel 1. In het volgende hoofdstuk worden de literatuurgegevens beoordeeld en geëvalueerd.

¹ Verkregen via gemeentearchief Vianen en opgetekend vanaf 18 september 1944. Auteur wonende in de bakkerij Voorstraat 54.

3.1.1. De vooroorlogse periode en de Duitse inval 1940

Duitsland was al tijden bezig met de voorbereidingen voor een overweldigende (lucht-) aanval op West-Europa. Tijdens de Duitse inval van 10 mei 1940 werden door de bombardementen voornamelijk militaire doelen en vliegvelden in het westen van Nederland getroffen. Rond Den Haag werden op verschillende plaatsen parachutisten gedropt. Het bombardement op Rotterdam van 14 mei 1940 dwong Nederland tot overgave.

In het oosten van het land lagen slechts mondjesmaat kleine groepen grenstroepen en langs de IJssel lag een verdedigingslinie. Voor het onderzoeksgebied is de volgende informatie aangetroffen:

Bron+Blz.	Datum	Gebeurtenis
6 ALP	Mei 1940	Bij diverse plaatsen waaronder Vianen wordt luchtafweergeschut opgesteld. Deugdelijke stellingen ontbreken en de munitievoorraden zijn zeer matig.
18 ALP	13 mei 1940	Het Nederlandse 46 ^e Infanterie Regiment trekt van Lienden terug naar Vianen.
18 ALP	14 mei 1940	Het 1 ^e en 3 ^e bataljon van het 44 ^e Nederlandse Regiment Infanterie gaat naar Hagestein.

Tabel 2: Overzicht gebeurtenissen Duitse inval mei 1940.

3.1.2. De bezetting van 1940 tot juni 1944 (D-Day)

Nadat in 1941 de geallieerde verliezen waren gestegen en de luchtoperaties beperkt bleven, kwam er in februari 1942 een verandering in de Britse strategie. De strategie van de nachtelijke precisiebombardementen werd verlaten voor wat betreft Duitsland en vervangen door bombardementsvluchten op Duitse (industrie) steden. Op deze wijze hoopten de geallieerden het moreel van de Duitse burgers te breken. Voor de bezette gebieden gold nog altijd dat de bevolking zoveel mogelijk gespaard moest blijven en slechts doelen die voor de Duitse oorlogvoering van groot belang waren, bestookt mochten worden. In de zomer van 1942 verscheen de Amerikaanse luchtmacht ten tonele. In tegenstelling tot de Engelse *Royal Air Force (RAF)* voerden de Amerikanen hun acties overdag uit en hielden zij vast aan de precisiebombardementen. Voor het onderzoeksgebied is de volgende informatie aangetroffen:

Bron+Blz.	Datum	Gebeurtenis
96 ZWA 1	14 sept. 1940	Er worden luchtfoto's gemaakt van het kanaal van Vianen naar Gorinchem.

Tabel 3: Overzicht gebeurtenissen augustus 1941 tot juni 1944.

3.1.3. De periode juni '44 (D-Day) tot en met oktober '44

De voorbereidingen voor operatie *Overlord* waren al begin 1943 begonnen. De Duitse kustverdediging (de *Atlantikwall*) werd zwaar ondermijnd na de geslaagde geallieerde landingen op 6 juni 1944. De geallieerde opmars naar het noorden verliep redelijk voorspoedig. Dit had onder meer te maken met het feit dat de Duitsers verzuimd hadden om landinwaarts meerdere verdedigingslinies te creëren. De geallieerde opmars werd net ten zuiden van Nederland wat vertraagd door een ijlings door de Duitsers opgetrokken verdedigingslinie.

Desondanks werd de tegenstand snel gebroken en kon operatie *Market Garden* van start gaan.

In deze operatie zou de nadruk komen te liggen op de juiste afstemming en samenwerking van de luchtlandingstroepen (deel van de operatie dat de naam *Market* kreeg) en de grondtroepen (operatie *Garden*). Het primaire doel van de operatie was de inname van de zeven waterwegen tussen Eindhoven en Arnhem. Om de geallieerde opmars te laten slagen was het belangrijk om de diverse steden en dorpen die op de route lagen van de opmars te bezetten en te behouden met parachutisteneenheden (Amerikaanse en Britse) totdat de landlegers de steden en dorpen bevrijden. Voor het onderzoeksgebied is de volgende informatie aangetroffen:

Bron+Blz.	Datum	Gebeurtenis
291 ZWA 2	5 sept. 1944	Bij Vianen wordt door geallieerde vliegtuigen een aanval gedaan op een groot stoomschip.
106 ALP	Oktober 1944	De Duitsers hebben vanaf Utrecht via Vianen, Culemborg, Geldermalsen, Zaltbommel, Hedel en Nederhemert een gordel van luchtafweer gebouwd.
25 OTT	6 okt. 1944	Vanaf 10 uur in de avond vallen met tussenpozen van een half uur bommen in de omgeving van Vianen waarvan één dicht bij de Lek.

Tabel 4: Overzicht gebeurtenissen juni t/m oktober 1944.

3.1.4. Winter '44-'45 tot en met de Duitse capitulatie mei 1945

De operatie *Market Garden* was voor de geallieerden uiteindelijk geen succes, het leverde strategisch weinig baat op. In de winter van 1944-1945 lag het front nagenoeg onbewegelijk stil, dwars door Nederland, vanaf de Oosterschelde via Moerdijk richting Nijmegen. In die periode namen de grondgevechten af, maar werden de luchtgevechten en bombardementsvluchten richting Duitsland geïntensiveerd. Ook boven de bezette gebieden in Nederland nam het aantal luchtactiviteiten toe. Voor het onderzoeksgebied is de volgende informatie aangetroffen:

Bron+Blz.	Datum	Gebeurtenis
28 OTT	6 nov. 1944	Om half vijf in de middag barst de hel los boven Vianen. Er wordt geschoten met alle kanonnen en mitrailleurs, die in en om Vianen staan opgesteld, geschoten op vijf geallieerde Typhoon vliegtuigen die hun raketten afschieten en hun boordkanonnen gebruiken. Na de aanval verdwijnen ze in noordelijke richting. Een aantal raketbommen komt neer in Vianen.
ALP 137	27 nov. 1944	Op de "Ossewaard", aan de Lek bij Hagestein, wordt door leden van de Duitse Wehrmacht het stoffelijk overschot van een Engelsman aangetroffen die in de nacht van 25 op 26 september 1944 bij Oosterbeek is gesneuveld.
65 ALP	29 nov. 1944	Luchtfoto Vianen en de Lekbrug.
44 VER	4 jan. 1945	De verblijven van het bedieningspersoneel van de luchtafweer bij Vianen worden gebombardeerd.
185 ALP	17-18 apr. 1945	In de nacht van dinsdag 17 op woensdag 18 april 1945 blazen de Duitsers bruggen bij Vianen op waaronder de brug over het Zederikkanaal.

Tabel 5: Overzicht gebeurtenissen in de winter 1944-1945.

3.1.5. Naoorlogse periode

Direct na de oorlog is gestart met de wederopbouw van Nederland. Onderdeel van de wederopbouw was het opruimen van oorlogsstellingen zoals bunkers en het ruimen van achtergebleven CE. Duitse krijgsgevangenen werden aan het werk gezet om de aanwezige mijnenvelden te ruimen.

Voor het onderzoeksgebied is uit genoemde periode geen informatie gevonden in de diverse literatuur.

3.2. ARCHIEF GEMEENTE VIANEN

Het archief van de gemeente Vianen 1930-1985 is geraadpleegd en wordt met inhoud weergegeven in bijlage 05.

In het archief is beperkte CE-gerelateerde informatie aangetroffen die in § 4.2 wordt beoordeeld en geëvalueerd.

3.3. ARCHIEF VOORMALIGE GEMEENTE HAGESTEIN 1940-1985

Het archief van de voormalige gemeente Hagestein 1940-1985 is geraadpleegd en wordt met inhoud weergegeven in bijlage 06A. In bijlage 06B is een aantal archiefstukken weergegeven.

In het archief is beperkte CE-gerelateerde informatie aangetroffen die in § 4.3 wordt beoordeeld en geëvalueerd.

3.4. NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGS DOCUMENTATIE (NIOD)

Tijdens een eerder bezoek aan het Nederlands Instituut voor Oorlogs Documentatie (NIOD) is een aantal kopieën gemaakt die betrekking hebben op Vianen:

Het dossier RO70/39 Polizeidienststellen in den Niederlanden, meldt:

Aussenstelle Arnheim Nr. 381 12.10.40 2135

An die Aussenstelle Den Haag

Betr. Flugzeuglandungen bei Vianen.

Vorg. Ohne.

Im laufe einer Ermittlungsfrage wurde von der hies Dienststelle die Meldung erfasst, dass jeweils am Sonnabend Abend jeder Woche in der Umgebung von Vianen ein Flugzeug landet, das jeweils am Montag früh wieder startet. Diese Flugzeug soll in der zeit von Sonnabend bis zum Montag in einer Scheune verborgen gehalten werden. Es wird vermutet, dass es sich hier bei um eine feindliche Maschinen handelt um Kenntnisnahme und evtl. weiter Veranlassung wird gebeten. Eine Nachprüfung war von hier nicht möglich. Aug konnten naehere Angaben nicht in Erfahrung gebracht werden.

In § 4.4 wordt bovenstaande informatie beoordeeld en geëvalueerd.

3.5. NEDERLANDS INSTITUUT MILITAIRE HISTORIE (NIMH)

Het NIMH op de Alexanderkazerne in 's-Gravenhage beheert delen van de Nederlandse militaire geschiedenis, zo ook collectie 575.

Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog/ rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederlands aan bureau Inlichtingen Londen. 1940-1945

215	19-04-1944	Verdediging van Lekbrug bij Vianen
225	08-01-1945	Flakopstelling ten zuiden van de Lek bij Vianen
393	GB/6217/44	Situatieschets van verdediging Lekbrug bij Vianen

In § 4.5 wordt bovenstaande informatie beoordeeld en geëvalueerd.

3.6. STAFKAARTEN

De Afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle heeft de geallieerde stafkaarten 385 Vianen en 4 N.E. Culemborg geleverd.

Het onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag is gelegen in de kaartvierkanten E.1979, E.1980, E.2079 en E.2080. De kaartvierkanten zijn van belang voor het zoeken naar bombardementsgegevens, zie § 3.7.

De stafkaarten zijn ingepast weergegeven in bijlage 07.

3.7. BOMBARDEMENTSgegevens

Het onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag ligt binnen de kaartvierkanten zoals weergegeven in § 3.6. Op het kaartvierkant zelf en naastliggende is gezocht naar treffers in de database. De zoekactie heeft een aantal treffers opgeleverd, zie Tabel 10 in bijlage 08A. In § 4.7 worden de bombardementsgegevens beoordeeld en geëvalueerd.

3.8. LUCHTFOTO'S

Bij de Afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle is een aantal luchtfoto's van tijdens en na de Tweede Wereldoorlog besteld. Bij de Universiteit en Researchcentrum (UR), afdeling Speciale Collecties te Wageningen is een groot aantal luchtfoto's van tijdens de Tweede Wereldoorlog besteld. Hieronder volgt een overzicht:

Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog, besteld bij Wageningen UR die in de betreffende bijlagen zijn ingepast.

Collectie	Run	No.	Fotonr.	Datum	Situering in plangebied	Bijlage
130	I	3	3003	29 nov 1944	ZW	09
130	I	4	3004	29 nov 1944	ZO	09
188	V	3	4103	22 jan 1945	NO	10
188	VII	2	3104	22 jan 1945	ZO	10
188	VII	3	3105	22 jan 1945	ZW	10
73	VI	3	4040	24 feb 1945	NW	11
73	VI	5	4042	24 feb 1945	NO	11
102	VIII	3	4101	2 mrt 1945	NW	12
102	VIII	4	4102	2 mrt 1945	NO	12
107	VI	14	3068	19 apr 1945	NW	13
107	VII	14	4096	19 apr 1945	ZO	13
107	VII	13	4097	19 apr 1945	ZW	13

Tabel 6: Overzicht luchtfoto's WOII Wageningen UR.

Naoorlogse luchtfoto, besteld bij het Kadaster die in de genoemde bijlage is ingepast.

Collectie	Run	Fotonummer	Jaar	Ligging	Bijlage
38	III	95	1955		14

Tabel 7: Overzicht na-oorlogse luchtfoto's Kadaster.

In § 4.8 worden de luchtfoto's beoordeeld en geëvalueerd.

3.9. DEFENSIEARCHIEVEN

3.9.1. MORA's / WO's / UO's EODD

Aan het EODD is een verzoek gedaan om een overzicht aan te leveren van alle uitgevoerde meldingen vanaf 1971 tot heden binnen de gemeente Vianen en Hagestein tot en met 1985. Het betreft totaal aantal van 80 meldingen, zie bijlage 15A en 15B.

In § 4.9.1 worden de mogelijk relevante meldingen beoordeeld en geëvalueerd..

3.9.2. Mijneveldkaarten

Na de Tweede Wereldoorlog is er direct een inventarisatie gemaakt van alle bekende en vermoedelijke mijnevelden in Nederland. Deze inventarisatie is ondergebracht in het archief van het EODD.

Het EODD heeft een kaart aangeleverd waar de mijnevelden en mijnenverdachte gebieden staan aangegeven binnen het onderzoeksgebied.

De EODD heeft aangegeven dat in de omgeving van Vianen en Hagestein na afloop van de Tweede Wereldoorlog geen mijnevelden zijn achtergebleven.

3.10. CONCLUSIE

Op basis van bovenstaande informatie blijkt dat beperkte CE-informatie beschikbaar is van het onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag. Het betreft voornamelijk informatie over luchtaanvallen en naoorlogse meldingen van aangetroffen CE. Of de informatie betrekking heeft op onderzoeksgebied Hoef en Haag ten oosten van Vianen moet blijken uit hoofdstuk 5: het beoordelen en evalueren van het bronnenmateriaal.

4. BEOORDELEN EN EVALUEREN BRONNENMATERIAAL

Uit de inventarisatie van het bronnenmateriaal is gebleken dat rondom het onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden. Of deze oorlogshandelingen betrekking hebben op het onderzoeksgebied wordt in dit hoofdstuk beoordeeld en geëvalueerd.

4.1. BEOORDELING EN EVALUATIE LITERATUURGEGEVENS

In onderstaande tabel worden de literatuurgegevens van § 3.1 beoordeeld en geëvalueerd:

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
6 okt. 1944	Vanaf 10 uur in de avond vallen met tussenpozen van een half uur bommen in de omgeving van Vianen waarvan één dicht bij de Lek.	Niet te herleiden naar onderzoeksgebied Hoef en Haag.
6 nov. 1944	Om half vijf in de middag barst de hel los boven Vianen. Er wordt geschoten met alle kanonnen en mitrailleurs, die in en om Vianen staan opgesteld, geschoten op vijf geallieerde Typhoon vliegtuigen die hun raketten afschieten en hun boordkanonnen gebruiken. Na de aanval verdwijnen ze in noordelijke richting. Een aantal raketbommen komt neer in Vianen.	Niet te herleiden naar onderzoeksgebied Hoef en Haag.

Tabel 8: Uitwerking literatuurgegevens.

Conclusie:

Op basis van de literatuurgegevens wordt niet verwacht CE aan te treffen in het onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag.

4.2. BEOORDELING EN EVALUATIE ARCHIEF GEMEENTE VIANEN 1930-1985

Het archief van de gemeente Vianen van 1930 tot 1985 bevat geen CE-gerelateerde informatie aangaande het onderzoeksgebied Hoef en Haag.

Conclusie:

Er wordt op basis van archiefinformatie gemeente Vianen 1930-1950 niet verwacht CE aan te treffen.

4.3. BEOORDELING EN EVALUATIE ARCHIEF GEMEENTE HAGESTEIN 1940-1985

In augustus 1940 wordt in een bouwland aan de Hoevenweg A1 in Vianen een blindganger van een luchtdoelgranaat gemeld.

Op 12 augustus 1940 schrijft Commissie van Proefneming dat de granaat opgeruimd gaat worden.

Conclusie:

Op basis van de archiefinformatie van voormalige gemeente Hagestein wordt aangenomen dat het gemelde CE is opgeruimd.

4.4. BEOORDELING EN EVALUATIE NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGS DOCUMENTATIE (NIOD)

De informatie uit § 3.4 betreft een herhaaldelijk landen en opstijgen van een voor de Duitsers op dat moment onbekend vliegtuig.
Er wordt geen relatie gelegd met bombardementen en/of beschietingen.

Conclusie:

Op basis van de informatie uit het NIOD wordt niet verwacht CE aan te treffen.

4.5. BEOORDELING EN EVALUATIE NEDERLANDS INSTITUUT MILITAIRE HISTORIE (NIMH)

De informatie uit § 3.5 betreft de situatie van de verdediging van de Lekbrug.

Conclusie:

Op basis van de informatie van het NIMH wordt niet verwacht CE aan te treffen.

4.6. BEOORDELING EN EVALUATIE STAFKAARTEN

De geallieerde stafkaarten zijn relevant voor de bombardementsgegevens, zie § 4.7. Ook geven zij een beeld van de situatie van de omgeving van het onderzoeksgebied in de periode van de Tweede Wereldoorlog. In bijlage 07 zijn de stafkaarten 385 Vianen en 4 N.E. Culemborg ingepast.

Conclusie:

De geallieerde stafkaarten zijn relevant voor de bombardementsgegevens, zie § 4.7.

4.7. BEOORDELING EN EVALUATIE BOMBARDEMENTSgegevens

Op zowel de kaartvierkanten/coördinaten als op de plaatsnamen is gezocht in onze database, zie § 3.6. Dit heeft een beperkt aantal meldingen opgeleverd.
Op 23 jan. 1945 heeft een bombardement plaatsgevonden op een coördinaat dat in de buurt van Vianen lijkt te zijn, echter wat is weergegeven met 5 cijfers, hetgeen een incorrecte weergave is. Alle coördinaten dienen te zijn weergegeven in 4, 6 of 8 cijfers hetgeen duidt op een nauwkeurigheid van respectievelijk 1 kilometer, 100 meter of 10 meter.
Bij elkaar worden 20 bommen afgeworpen. Op basis van de beoordeling van de luchtfoto's, die geen schade laten zien op respectievelijk 24 februari, 2 maart en 19 april 1945, zie § 4.8, wordt niet verwacht dat de aanval binnen het onderzoeksgebied Hoef en Haag heeft plaatsgevonden.

Conclusie:

Op basis van de bombardementsgegevens wordt niet verwacht CE aan te treffen in het onderzoeksgebied Hoef en Haag in Vianen.

4.8. BEOORDELING EN EVALUATIE LUCHTFOTO'S

De verkregen luchtfoto's, weergegeven in § 3.8, zijn ingepast, beoordeeld en geëvalueerd. Alle foto's zijn van meer dan voldoende kwaliteit om goed te kunnen beoordelen.

Collectie	Datum	Oorlogsschade / stellingen	Verdacht gebied
130	29 nov. 1944	Duitse FLAK ² -stelling west van de Lange Dreef, NW dorp Hagestein.	Op enkele honderden meters van onderzoeksgebied.
188	22 jan. 1945	Idem	Idem
73	24 feb. 1945	Idem	Idem
102	2 mrt. 1945	Idem	Idem
107	19 apr. 1945	FLAK-stelling ontmanteld.	Idem

Tabel 9: Overzicht luchtfoto's WOII Wageningen UR.

Op circa 200 meter ten zuiden van de Lekdijk is vanaf 22 jan. 1945 een drietal opstallen zichtbaar (boven het maaiveld), die niet kunnen worden herleid naar oorlogsactiviteiten. Op de luchtfoto's van 19 april 1945 zijn ze niet meer te zien. Daarnaast is een FLAK-stelling waarneembaar. Deze bevindt zich echter op enkele honderden meters van het onderzoeksgebied en is daarom niet relevant.

Conclusie:

Op basis van de beoordeling en evaluatie van de diverse luchtfoto's kunnen geen directe oorlogsactiviteiten worden afgeleid. Ten zuiden, op een afstand van enkele honderden meters van het onderzoeksgebied, heeft een Duitse Flakstelling gelegen. Er wordt niet verwacht CE aan te treffen in het onderzoeksgebied Hoef en Haag in de gemeente Vianen.

4.9. BEOORDELING EN EVALUATIE DEFENSIEARCHIEVEN

4.9.1. MORA's / WO's

REASeuro heeft een uitvraag bij de EODD gedaan naar de MORA's voor de plaatsen Vianen en Hagestein, zie de bijlagen 15A en 15B. In bijlage 15 C zijn de MORA's op de kaart weergegeven. Geen van de aangetroffen CE is te herleiden naar het onderzoeksgebied Hoef en Haag.

Conclusie:

Er zijn geen MORA's aangetroffen die betrekking hebben op het onderzoeksgebied Hoef en Haag in Vianen.

4.9.2. Mijneveldkaarten

In het onderzoeksgebied zijn geen mijnevelden of mijnenverdachte gebieden achtergebleven, zie § 3.9.2.

4.10. LEEMTEN IN KENNIS

Uit dit Vooronderzoek is gebleken dat er een aantal leemten in kennis is, namelijk:

- Het is onbekend of er gedurende de periode 1940-1945 blindgangers en/of resten van vliegtuigbommen (en/of andere soorten CE) verwijderd zijn binnen het onderzoeksgebied.

² Luchtafweer.

- Het is onvoldoende bekend of er gedurende de periode mei 1945 tot en met 1970 blindgangers en/of resten van vliegtuigbommen (en/of andere soorten CE) aangetroffen dan wel verwijderd zijn binnen het onderzoeksgebied en/of projectgebied.
- Het is niet bekend of er luchtfoto's beschikbaar zijn tussen 19 april 1945 en de bevrijding van Nederland op 5 mei 1945 en of op die luchtfoto's nieuwe informatie waar te nemen is.

4.11. HET VASTSTELLEN EN AFBAKENEN VAN HET VERDACHTE GEBIED

Op basis van Vooronderzoek wordt niet verwacht in het onderzoeksgebied Hoef en Haag in Vianen CE aan te treffen.

4.12. HET VASTSTELLEN EN AFBAKENEN VAN HET OPSPORINGSGEBIED.

Op basis van de bevindingen uit § 4.11 is het niet relevant om deze paragraaf nader uit te werken.

4.13. SOORT, HOEVEELHEID EN VERSCHIJNINGSVORM VERMOEDEN EXPLOSIEVEN

Op basis van de bevindingen uit § 4.11 is het niet relevant om deze paragraaf nader uit te werken.

4.14. RISICOANALYSE

Op basis van de bevindingen uit § 4.11 is het niet relevant om deze paragraaf nader uit te werken.

5. CONCLUSIE EN ADVIES

5.1. CONCLUSIE PROBLEEMINVENTARISATIE EN PROBLEEMANALYSE

Op basis van de Vooronderzoek wordt niet verwacht CE aan te treffen in het onderzoeksgebied Hoef en Haag in Vianen. Er is geen relevant bronnenmateriaal aangetroffen waaruit blijkt dat er oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied hebben afgespeeld.

5.2. ADVIES

Opdrachtgever wordt geadviseerd het CE-bodemonderzoek te beëindigen en de toekomstige werkzaamheden regulier uit te voeren.

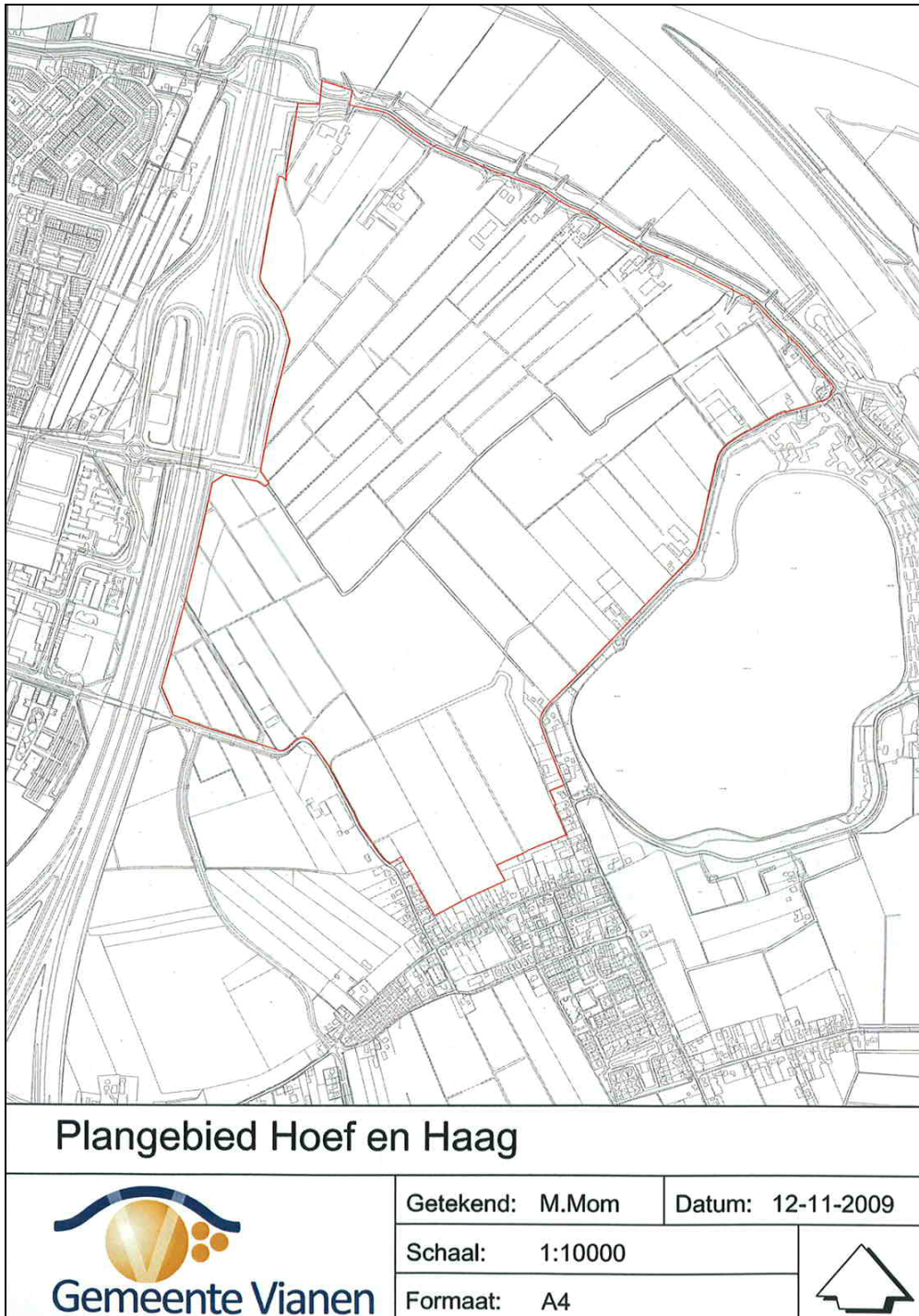
6. BIJLAGEN

Figuur 2: Onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag (bron: www.vianen.nl).

Het gebied met cijfer "5" is het door de gemeente Vianen aangewezen uitbreidingsgebied Hoef en Haag.

Binnen het rood aangegeven gedeelte ligt het onderzoeksgebied zoals door opdrachtgever aangegeven, zie ook bijlage 01B.

Figuur 3: Onderzoeksgebied Vianen Hoef en Haag (bron: gemeente Vianen).

Het proces bestaat uit de volgende vier fasen:

- Vooronderzoek
- Opsporing
- Oplevering
- Evaluatie

Onderstaand is de inhoud van elke afzonderlijke fase beschreven.

1. Vooronderzoek

Het Vooronderzoek wordt ten behoeve van het advies aan de opdrachtgever verdeeld in respectievelijk de hoofdfasen Probleeminventarisatie en Probleemanalyse.

- Inventariseren bronnenmateriaal

De inventarisatie van het bronnenmateriaal omvat het verzamelen van (historisch) feitenmateriaal.

- Beoordelen en evalueren bronnenmateriaal

Het beoordelen en evalueren van het bronnenmateriaal omvat de beoordeling en evaluatie van het historisch feitenmateriaal en de vaststelling van de aard en omvang van vermoede explosieven en bestaat ten minste uit:

- vaststellen soort en hoeveelheid vermoede CE;
- verschijningsvorm van de vermoede CE;
- inventarisatie locatiespecifieke omstandigheden;
- vaststellen en afbakenen van het verdachte gebied;
- evaluatie van de risico's van de vermoede CE in relatie tot het toekomstige gebruik van de locatie.

2. Opsporing

Opsporing omvat binnen het opsporingsgebied het geheel van:

- detecteren;
- lokaliseren;
- laagsgewijs ontgraven;
- identificeren;
- tijdelijk veiligstellen van de situatie;
- de overdracht aan de EODD (Explosieven Opsporingsdienst Defensie).

Werkvoorbereiding

Ten behoeve van de opsporing dient te worden voorzien in een schriftelijke procedure voor de werkvoorbereiding, waarin ten minste aandacht wordt besteedt aan:

- verantwoordelijkheden;
- samenwerking, identificatie en communicatie met verschillende disciplines;
- planning;
- documentatie en registraties.

Detectieonderzoek

Het vaststellen van de aanwezigheid van (mogelijke) CE door het met behulp van detectieapparatuur uitvoeren van een meting en de beoordeling van de meetgegevens. Voor het uitvoeren van het detectieonderzoek kunnen uiteenlopende methoden en technieken worden ingezet. Er wordt onderscheid gemaakt in analoge detectie en computerondersteunde detectie.

Lokaliseren

Door middel van het lokaliseren wordt de ligplaats van de gedetecteerde objecten 3-dimensionaal vastgesteld. Het lokaliseren bestaat uit het:

- bepalen van de locatie van het object op basis van de meetwaarden (x/y coördinaat);
- bepalen ontgravingdiepte door (her)vaststellen van z-coördinaat.

Laagsgewijs ontgraven

Door het laagsgewijs ontgraven wordt het object blootgelegd, waardoor deze kan worden waargenomen.

Identificeren

De identificatie volgt op het aantreffen van het object en heeft tot doel om vast te stellen of sprake is van een explosief en zo ja, om de soort, subsoort en wapeningstoestand van eventueel geplaatste ontstekers te bepalen.

Tijdelijk veiligstellen situatie

Het tijdelijk veiligstellen van de situatie omvat alle activiteiten na de benadering en identificatie die benodigd zijn om de uitwerkingsrisico's van het explosief in relatie tot de omgeving te beheersen tot aan het tijdstip van overdracht van het explosief aan de EODD.

Overdracht aan EODD en afvoer schroot

Het ruimen van aangetroffen explosieven tijdens opsporingswerkzaamheden wordt uitgevoerd door de Explosieven Opruimingsdienst van het Ministerie van Defensie. Voor aanvang van de opsporingsactie verzoekt de plaatselijke overheid, op aanwijzing van het opsporingsbedrijf, het EODD de aangetroffen explosieven te ruimen.

3. Oplevering

Na uitvoering van het project dient het terrein conform afspraak te worden opgeleverd.

Proces-verbaal van oplevering aan de opdrachtgever en Bevoegd Gezag

Voor opneming, goedkeuring en oplevering geldt het U.A.V. 1989.

4. Evaluatie

De organisatie dient ten behoeve van de procesbeheersing aan het eind van ieder project een evaluatie op te stellen. Deze evaluatie kan een gezamenlijk document betreffen van de verschillende partijen, welke in de afzonderlijke projectdossiers wordt opgenomen.

Algemene afkortingen

2nd TAF	Second Tactical Air Force
AEAF	Allied Expeditionary Air Force
AD	Alternatieve Doelen
BCOM	Bomber Command
CE	Conventioneel Explosief
CCOM	Coastal Command
DOM	Dienst Opruiming Mijnen
EODD	Explosieven Opruimingsdienst Defensie
FCOM	Fighter Command
FLAK	Flugzeug Abwehr Kanone
JABO	Jachtbommenwerper
KB	Koninklijk Besluit
MG	Militair Gezag
MORA	Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoening
NA	Nationaal Archief
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
NIOD	Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie
PRO	Public Record Office
RD	Rijksdriehoek
TNA	The National Archives te Londen (UK)
WO II	Tweede Wereldoorlog

Projectwerkgebied

De locatie waarin zich activiteiten in de bodem afspelen, zoals grondverzet, baggeren, heien, etc. Deze activiteiten, die ontplooid worden binnen de toekomstige bestemming, vormen de aanleiding voor het proces OCE.

Onderzoeksgebied

Het gebied waar het historische onderzoek zich op heeft gericht.

FLAK

FLAK was het gevreesde Duitse luchtafweergeschut van diverse kalibers en staat voor *Flugzeug Abwehr Kanone*.

MORA's / WO's / UO's

Munitie opdracht ruimrapport van de EODD: de rapportages van meldingen van alles wat verdacht is een CE te zijn. Indien er daadwerkelijk sprake is van een CE, staat in de rapportage de ruiming ervan ook vermeld. In het algemeen zijn dit de meldingsrapporten van de plaatselijke politie aan het EODD. De achterzijde van het document wordt door de EOD gebruikt voor de registratie van de uitvoering van de opdracht.

Conventionele Explosieven (CE)

Onder het begrip CE wordt in het algemeen verstaan: bommen en gevechtssladingen; geleide en ballistische projectielen; munitie voor artillerie, mortieren en klein kaliber wapens; alle mijnen, torpedo's en dieptebommen; vernielingsladingen; al dan niet pyrotechnische vuurwerken; bundelrekken, moederbommen en dispensers; inrichtingen in werking gesteld door patronen en stuwstoffen; elektrische ontstekingsinrichtingen.

Verdacht gebied

Het gebied waarvan de mogelijkheid tot het aantreffen van CE door middel van feitelijk materiaal is onderbouwd.

Veiligheid

Door een projectmatige aanpak met experts wordt de veiligheid gegarandeerd.

Onder het begrip veiligheid worden in dit verband de volgende aspecten verstaan:

- Openbare Orde en Veiligheid (OOV);
- Veiligheid in relatie tot de arbeidsomstandigheden (personele veiligheid).

Openbare Orde en Veiligheid

Op grond van de Gemeentewet is B&W van de betrokken gemeente verantwoordelijk voor Openbare Orde en Veiligheid binnen een project.

Dit betekent dat de burgemeester de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid heeft voor wat betreft alle activiteiten die bij de handhaving van de veiligheid worden uitgevoerd, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald in overige van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Veiligheid en arbeidsomstandigheden

Uit hoofde van de Arbo-wet is de betrokken gemeente als werkgever en/of opdrachtgever verantwoordelijk voor het waarborgen van de veiligheid van haar werknemers of door haar gecontracteerde derden. Binnen de gemeente berust deze verantwoordelijkheid bij de gemeenteraad.

- Archief gemeente Vianen;
- Archief voormalige gemeente Hagestein 1940-1985;
- Nederlands Instituut voor Oorlogs Documentatie (NIOD);
- Nederlands Instituut Militaire Historie (NIMH);
- Afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle;
- Universiteit en Researchcentrum (UR), afdeling Speciale Collecties in Wageningen;
- REASeuro Bibliotheek;
- REASeuro Database;
- Archief van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) in Culemborg.

Gemeentearchief Vianen, 1930-1985

Inv.	Omschrijving	Datum	Gebeurtenis	Relevantie
1234	Ontploffingen. Opgave en opruiming van niet ontplofte militaire explosieven, 1945-1946	13 mei 1940	3 of 4 bommen gevallen nabij Lijnbaan en 7 of 8 bij de Lekbrug.	Nee
Idem		20 juni 1945	Melding van vier ontplofte bommen (gedeeltelijk gevuld met springstof) bij de sluizen in het Zederikkanaal. Aan de voet van de grote Lekburg hebben ook mijnen gelegen. Deze mijnen zijn opgeruimd door Engelse militairen.	Nee
Idem		7 aug 1946	Bom of mijn bij laag water in de Lek nabij de brug.	Nee
1212	Burgerlijke verdediging en bescherming van de bevolking. Organisatie en functioneren Luchtbeschermingsdienst gemeente Vianen, map 1, 1936-1945		Personeel, verduistering, vordering.	Nee
1213	Burgerlijke verdediging en bescherming van de bevolking. Organisatie en functioneren Luchtbeschermingsdienst gemeente Vianen, map 2, 1940-1946			Nee
Idem		13 mei 1940	Er zijn 3 à 4 bommen ter hoogte van de Lijnbaan in Vianen terecht gekomen. Zeer waarschijnlijk lichte brisantbommen. Er is er één niet ontploft. Deze is later door militairen onschadelijk gemaakt. Bij de brug over de Lek zijn er 7 à 8 bommen gevallen.	Nee
1326	Bruggen. Kwestie herbouw vernielde bruggen over Merwedekanaal, 1945-1948			
		April 1945	Er zijn vier bruggen over het Merwedekanaal door de Duitsers grondig vernield. 3 van de 4 bruggen worden niet meer hersteld door Rijkswaterstaat. (Biezenmolenbrug)	Nee
1497	Wederopbouw. Inventarisatie van te herstellen gebouwen (overzichten), 1940-1945			

Inv.	Omschrijving	Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		13 mei 1940	Luchtbombardement in de gemeente Vianen, met alleen oppervlakkige schade.	Nee
		29 juli 1940	Op een perceel gelegen in de uitwaarden van de gemeente Vianen heeft afweergeschut gestaan.	Nee
1216	Zorg voor getroffen en door de oorlog. Financiële en materiële hulp aan oorlogsgetroffenen, 1940-1946		Hulpverlening, evacues, schadevergoeding	Nee
1220	Zorg voor getroffen en door oorlog. Opgaven door derden van geleden oorlogsschade, map 1, 1940-1942			Nee
1221	Opgaven door derden van geleden oorlogsschade, map 2	1943 1955	Geen CE-relevante meldingen.	Nee
1800	Gemeentebestuur direct na de oorlog. Vergaderingen Commissie van Burgerlijk Bestuur der gemeente Vianen, 1945		Notulen	Nee
1497	Wederopbouw. Inventarisatie van te herstellen gebouwen (overzichten) 1940-1945		Vergoeding raam- en ruitschade Korte Kerkstraat 1, Lijnbaan 6, Sluiseiland C17, Prins Bernardstraat. Totaal verwoeste panden: 3. Beschadigde panden, schade minder dan 3.000 gulden: 110 Onbeschadigde panden: 560.	Nee
1419	Openbare Orde. Register processen-verbaal, deel 2, 1939-1943.		Nachtregister arrestanten	Nee
1905	Voorschriften en mededelingen van hogerhand in de vorm van telegrammen, 1940-1945		Telegrammen	Nee
1904	Voorschriften van diverse instanties; correspondentie en processen-verbaal, 1940-1945	<ul style="list-style-type: none"> • 16 nov 1940 • 27 jan 1941 • 30 jan 1941 • 22 jul 1942 • 18 mrt 1944 	<ul style="list-style-type: none"> • Viertal bommen valt in de uiterwaarden Lekdijk Vianen. • Ontploffing bom in polder Autena in Vianen. • Vermoedelijk achtergelaten munitie in weiland Autenaschekade. • Vliegtuig neergestort richting Achterkade. • Aantreffen benzinetank van vliegtuig uiterwaarden. 	<p>Nee</p> <p>Nee</p> <p>Nee</p> <p>Nee</p> <p>Nee</p>
1796	Mededelingen van het militair gezag, 1944-1951		Proclamaties, verordeningen, bekendmakingen etc.	Nee

Gemeente Hagestein, 1940-1985

Inv.	Omschrijving	Datum	Gebeurtenis	Relevantie
145	Vergoedingen voor gevorderd onroerend goed en voor verrichtingen t.b.v. de Duitse Weermacht en de geallieerde strijdkrachten 1940 1948		Vergoedingen	Nee
188	Organisatie en functioneren Luchtbeschermingsdienst gemeente Hagestein 1939 1953		Algemene zaken als uitrusting, personeel, declaraties etc.	Nee
144	Opgave en opruiming van niet ontplofte militaire explosieven 1940 1951	Augustus 1940	Blindganger granaat Hagestein, Hoevenweg A1, zie bijlage 07B.	Wordt opgeruimd door Commissie van Proefneming.
428	Opgaven oorlogsschade en hulpverlening aan oorlogs en verzetsslachtoffers 1945 1947		Lijsten van door de Duitsers gevorderde en gestolen goederen, hulp aan oorlogsslachtoffers.	Nee

Luchtdoelgranaat Hagestein Hoevenweg A1 augustus 1940.

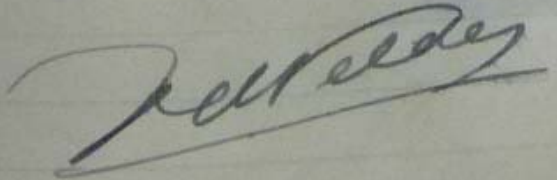
Van den Heer Burgemeester.

Vermoedelijk zit in de
gand van de woning van
Z. C. Van Heiden. Hoeverweg
A1 is granaat. Van het
luchtdoelgeschut, die niet
is afgedaan.

Het gat loopt. Zoo dat de
granaat vermoedelijk is afge-
schoten te Kreeswijk.

Gehond is in de oorlogs-
dagen, dat de granaat. Sis-
sind is overgenomen.

Zij bevindt zich 7 1/2 m.
Wanaf den Hoeverweg op
Jabbe Heer.

6-10-40.

1429
Granaat.

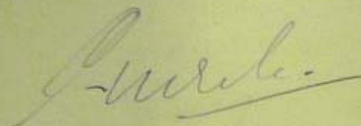
1783

Hagestein, 8 Augustus 1940.

Bij dezen heb ik de eer U te berichten, dat in de oorlogsdagen voor de woning van J.G. van der Heiden, Hoevenweg A 1, in deze gemeente in een stuk bouwland een zwaar voorwerp sissend is neergevallen. Dezer dagen, na het maaien van het daarop staande graan, is gebleken, dat in dat bouwland een diep gat aanwezig is. Vermoedelijk is hier een niet ontplofte granaat van het luchtdoel geschut te Vreeswijk gevallen.

Beleefd verzoek ik U hiernaar een onderzoek te willen instellen.

DE BURGEMEESTER VAN HAGESTEIN,

De Commissie van Proefnem^{ing}
Raanweg 3
DEN HAAG

H 1.703

COMMISSIE VAN PROEFNEMING.

Regelingsbureau.

No. 1021

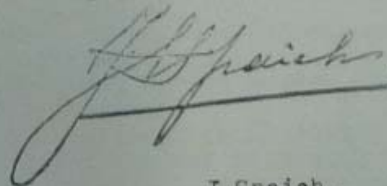
's-GRAVENHAGE, 12 Augustus 1940.

Onderwerp:
Ongesprongen projectielen.

In antwoord op Uw brief d.d. 8 Augustus 1940 j.l.
№ 429, bericht ik U, dat het genoemde projectiel en
door dezerzijdsche zorg zal worden opgeruimd.
~~zullen~~

In verband met de vele aanvragen tot opruiming kan
aan Uw verzoek eerst t.z.t. worden voldaan.

De Kolonel,
Hoofd Regelingsbureau C.v.F.,

J. Spaich.

Aan den Heer Burgemeester
der Gemeente Hagestein.

Bijlage 07 Inpassing geallieerde stafkaarten 385 Vianen 385 Vianen en 4 N.E. Culemborg
(losbladig)

Bijlage 08A Bombardementsgegevens

Bron	Kaartvierkant/ coördinaat	Locatie	Datum	Omschrijving	Uitwerking	Zie bijlage
AIR 37/717		Vianen	4 jan 1945	12 x 1000 on Village VIANEN – N.R.O. due weather. 6 x 1000 on nearby farmhouse occupied by troops. 2 D/H – target on fire.	Is Vianen op Schouwen-Duivenland.	08B
AIR 37/994		Vianen	4 jan 1945	The village of Vianen and a nearby farmhouse were next attacked. Six aircraft of 193 Squadron dropped 12 x 1.000lb. bombs on the village and though all bursts appeared to be in the target area, accurate assessment was impaired by falling rain and snow. Three aircraft from the same Squadron, dropped 6 x 1.000 lb. bombs on the farmhouse and claim it left burning furiously, as a result of two direct hits. In addition, both targets were strafed with cannon.	Ibidem.	08C
AIR 37/717	E.20852		23 jan 1945	10 x 1000 and 10 x 500 on embank E.20852. 1 direct hit, several near misses. Embank damaged. 12 MET strafed. Strikes seen.	Coördinaat mist minimaal 1 cijfer waardoor niet te herlijden.	-

Tabel 10: Overzicht bombardementsgegevens.

Reference: AIR 37 (717)

63692

PUBLIC RECORD OFFICE

Reproduction may infringe copyright

SECRET

TASK - Pre-ARRANGED SUPPORT 4th January 1945. SHEET No.2353

COSUM No/Pt	A/C	SQN/WING	UP	DOWN	CLAIMS ON GROUND		E / A			LOSSES	REMARKS TO INCLUDE AREA
					DES	DAM	DES	P.	D/DAN		
279/IV	Spitfires 1 x 41		1544	1647	-	-	-	-	-	-	40 x 500 and 34 x 250 dropped. 1 D/H, 3 N/M on CD.92, road junction E.113663 2 D/H; others in T/A on CD.94, Cross roads E. 272651. 2 D/H, 2 N/M on CD.96 - Cross roads E.044686.
	41	66/322/132									
		331/332/									
279/IV	Typhoons 5 x 45		1529	1645	-	-	-	-	-	-	88 R/P on Village D.3948 - SCHUDDERSBERG. Well concentrated, at least 3 fires started in houses but N.M.S. 16 x 1000 on Village of ZIJPE D.4845, 4 D/H and many N/M's followed by 6 explosions. 3 straffing attacks made. 18 x 1000 on CD.53. Village of OOSTERLAND D.4445. Some houses collapsed - well straffed - personnel seen running during attack. 12 x 1000 on Village VIANEN - N.R.O. due weather. 6 x 1000 on nearby farmhouse occupied by troops. 2 D/H - target on fire.
	11	266/146									
	8	257/146									
	9	197/146									
	9	193/146									
8	263/146			2 Barges	-	-	-	-	-	62 R/P on Factory occupied by troops at E.025617. Several D/H on factory and another building. Large explosion from factory.	
Totals 86					2 Barges		-	-	-	-	-

TASK - FIGHTER OPERATIONS

279/III	Spitfires 1 x 2		2	66/132	1126	1237	-	-	-	-	-	-	-	-	Scrambled to intercept w/i a/c in ANTWERP area. Nothing seen.
279/III	Albacore 1 x 1		1	119 Sqn	0910	1117	-	-	-	-	-	-	-	-	Anti-Submarine Patrol off WALCHEREN. Uneventful
	Walrus 1 x 1														
	1	276/142	1055	1155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A.S.R. Patrol.
279/III	Spitfires 4 x 18		18	83 Group	1215	1502	-	-	-	-	-	-	-	-	3 Patrols NIJMEGEN. Uneventful. 1 Sweep JULICH-BRUHL-MAYEN-HOUFFALIZE. Nothing seen.
279/IV	Albacores 3 x 3		3	119 Sqn	1030	1650	-	-	-	-	-	-	-	-	Uneventful Anti-Submarine Patrol, off DUTCH COAST.
279/IV	Spitfires 4 x 8		8	83 Group	1358	1625	-	-	-	-	-	-	-	-	2 Patrols NIJMEGEN and 2 Patrols WAERT. Uneventful. 1619 hours, V2 sighted, site believed approx. 5 miles N. of A.0552(Fix by Control).
TOTALS 33							-	-	-	-	-	-	-	-	-

<u>116 WING AIR HEADQUARTERS.</u>	
<u>WING DIARY.</u>	
<u>DATE.</u>	<u>STATISTICS.</u>
DATE:	4.1.1945.
MISSIONS:	6.
FLIGHTS:	47.
FLIGHT HOURS:	56 hours, 18 mins.
BOMBS DROPPED:	52x1,000lb.=52,000lbs. 150x60lb.=9,000lbs. R/P.
CASUALTIES:	(a) AIRCRAFT NIL.
	(b) PILOTS NIL.
RESULTS:	(a) AIRCRAFT DESTROYED) NIL.
	PROBABLE DAMAGED) NIL.
	(b) GROUND TARGETS 2 Barges.
	FLAMMERS NIL.
	SMOKERS NIL.
	DAMAGED NIL.
-----0000000000-----	
<u>REMARKS.</u>	<u>NARRATIVE.</u>
	<p>After a morning during which thick ground mist prevented all Operations. Conditions improved sufficiently to justify a Weather Recon. This was carried out by two Pilots of 195 Squadron, who reported several layers of cloud, but a fair possibility of Operations.</p> <p>Number of "C.D." targets were selected, troop concentrations and Ammunition Dump in villages and Farmhouses and in the short period of 90 minutes, 47 successful sorties were made.</p> <p>195 Squadron was first in the air and dropped 18 x 1,000lb. bombs on the village of Oosterland. All bombs were seen to fall in the village and a number of houses collapsed. The whole area was then strafed, and several men were seen running for shelter.</p> <p>The village of Vianen and a nearby Farmhouse were next attacked. An aircraft of 195 Squadron dropped 12 x 1,000lb. bombs on the village and though all bursts appeared to be in the target area, accurate assessment was impaired by falling rain and snow. Three other aircraft from the same Squadron, dropped 6 x 1,000lb. bombs</p>

P.O.--Continued.

The Warehouse and claim it left burning furiously, as a result of direct hits. In addition, both targets were strafed with cannon.

Hit aircraft of 26th Squadron, led by their new Commanding Officer, Mr. Rumbold, poured 62 Rockets into a Factory at E.02546174. Several direct hits were seen, the Pilots being rewarded by the sight of a large explosion, the resulting smoke of which obscured the whole area. Two Barges in the basin near the Factory were also hit.

7th Squadron's attack with 16 x 1,000lb. bombs and cannon on Zijpe, (E.02546175) produced 6 explosions as a result of 4 direct hits and 266 cannon afterfiring 88 Rockets into houses in the village of Mundersberg, saw at least three fires.

The National Archives

Ref: AIR 37/994 (225790)

0 1 2 3 4 5
cms
ins
0 2

Please note that this copy is subject to the National Archives' terms & conditions and that your use of it may be subject to copyright restrictions. Further information is given in the enclosed 'Terms & Conditions of supply of Public Records' leaflet.

Bombhouse near VIANEN attacked by 195 Squadron led by
S/Ldr Bennett.

WO_NR	OMSLIGPE	PLNMLPEX	aantal	soort	kaliber	ontsteker	nat.	toestand	procedure	bijzonderheden
19710938	Rijksweg A2, brug Vianen	Vianen								Geen CE aangetroffen
19711922	Merwedekanaal, brug	Vianen	62 2,5 kg	staven dowanit 1 springstof donarit 1	a 100 gr			poedervorm	m verbrand	Bij het slopen van de pijlers gevonden
19722046	Merwedekanaal, onder brug	Vianen	1	bg	8 cm mor				v	
19722047	Merwedekanaal, onder brug	Vianen	1	obg	8 cm mor				v	
19722374	Merwedekanaal	Vianen								Niet aangeleverd
19731643	Voorstraat 9, Op zolder	Vianen	8000	kokers van 40 4/60					m	
19771915	Lekdijk 38, in de tuin	Everdingen	1	pantservuist						Ruimrapport niet aanwezig
19773431	Houtzagerij v..d. Kwast	Vianen	1	projectiel	20 mm					Ruimrapport niet aanwezig
19780472	terrein RWS Lexmond	Vianen	1	pantservuist				z/steel	v	
19813642	Lange Waaysteeg	Vianen	4	oefenbommen	13 lbs				m	advies ZA aanvragen
19813644	Bloemendaalseweg	Vianen	4	oefenbommen	13 lbs				m	
19872381	Kanaaldijk 52	Vianen	1	bg	7.5 cm	m/rest ost	OH		v	
19873357		Vianen								Niet aangeleverd
19903407	Kerkstraat 13, achtertuin	Vianen	1	hgr scherf	Mills 36	z/slp			m	
19910866	Stadswerf, langs kanaal	Vianen	1	rkhgr	HC AN-M8			cpl	m	
19921095	Stuartweg 39, in talud van de A2	Vianen	1	schroot						Geen CE
19930289	Breezijde 20, in de tuin	Nieuwland	1	pg	57 mm			n/versch	m	
19930780	Kerkstraat 12, in de tuin	Vianen	1	gr	8 cm staal	z/ost			m	Vermoedelijk buskruitgranaat

WO_NR	OMSLIGPE	PLNMLPEX	aantal	soort	kaliber	ontsteker	nat.	toestand	procedure	bijzonderheden
19931031	Brugstraat, nabij volkstuintje	Vianen	1	bpg	75 mm	bb M66		n/versch	m	
19950797	VZA Dorpsstraat 7-9	Hagestein								Negatief advies, VZA afgedaan.
19951753	ZA A2 Lekbrug	Vianen	1 1 2	gevechtsskop 3 inch rak motor raket pantservuisten	60 lbs 3 inch			leeg	v m v	
19961198	Steunverlening KL, zie 19951753	Vianen								
19970217	Prins Bernardstraat 12	Vianen	1 1	schroot traangas hgr					m m	
19980467	Lekbrug	Vianen								Werkplan explosieven

De WO_NR's in de gekleurde cellen zijn niet te positioneren.

Begrippenlijst tabel MORA's:

WO_NR	MORA (de eerste 4 cijfers stellen het jaar voor)
OMSLIGPE	Locatie van aangetroffen MORA
PLNMLPEX	Plaats van aangetroffen MORA
Aant.	Aantal
Hgr	Handgranaat
Bg	Brisantgranaat
Pg	Pantsergranaat
Ost.	Ontsteker
Nat.	Nationaliteit (D voor Duitsland, UK voor Engeland, USA voor Amerika, NL voor Nederland)
v	Vernietigd
m	Meegenomen
VZA	Verkennde Zoekactie
ZA	Zoekactie

WO_NR	OMSLIGPE	PLNMLPEX	aantal	soort	kaliber	ontsteker	nat.	toestand	procedure	bijzonderheden
19710938	Rijksweg A2, brug Vianen	Vianen								Geen CE aangetroffen
19711922	Merwedekanaal, brug	Vianen	62 2,5 kg	staven dowanit 1 springstof donarit 1	a 100 gr			poedervorm	m verbrand	Bij het slopen van de pijlers gevonden
19722046	Merwedekanaal, onder brug	Vianen	1	bg	8 cm mor				v	
19722047	Merwedekanaal, onder brug	Vianen	1	obg	8 cm mor				v	
19722374	Merwedekanaal	Vianen								Niet aangeleverd
19731643	Voorstraat 9, Op zolder	Vianen	8000	kokers van 40 4/60					m	
19771915	Lekdijk 38, in de tuin	Everdingen	1	pantservuist						Ruimrapport niet aanwezig
19773431	Houtzagerij v..d. Kwast	Vianen	1	projectiel	20 mm					Ruimrapport niet aanwezig
19780472	terrein RWS Lexmond	Vianen	1	pantservuist				z/steel	v	
19813642	Lange Waaysteeg	Vianen	4	oefenbommen	13 lbs				m	advies ZA aanvragen
19813644	Bloemendaalseweg	Vianen	4	oefenbommen	13 lbs				m	
19872381	Kanaaldijk 52	Vianen	1	bg	7.5 cm	m/rest ost	OH		v	
19873357		Vianen								Niet aangeleverd
19903407	Kerkstraat 13, achtertuin	Vianen	1	hgr scherf	Mills 36	z/slp			m	
19910866	Stadswerf, langs kanaal	Vianen	1	rkhgr	HC AN-M8			cpl	m	
19921095	Stuartweg 39, in talud van de A2	Vianen	1	schroot						Geen CE
19930289	Breezijde 20, in de tuin	Nieuwland	1	pg	57 mm			n/versch	m	
19930780	Kerkstraat 12, in de tuin	Vianen	1	gr	8 cm staal	z/ost			m	Vermoedelijk buskruitgranaat

WO_NR	OMSLIGPE	PLNMLPEX	aantal	soort	kaliber	ontsteker	nat.	toestand	procedure	bijzonderheden
19931031	Brugstraat, nabij volkstuintje	Vianen	1	bpg	75 mm	bb M66		n/versch	m	
19950797	VZA Dorpsstraat 7-9	Hagestein								Negatief advies, VZA afgedaan.
19951753	ZA A2 Lekbrug	Vianen	1 1 2	gevechtsskop 3 inch rak motor raket pantservuisten	60 lbs 3 inch			leeg	v m v	
19961198	Steunverlening KL, zie 19951753	Vianen								
19970217	Prins Bernardstraat 12	Vianen	1 1	schroot traangas hgr					m m	
19980467	Lekbrug	Vianen								Werkplan explosieven

De WO_NR's in de gekleurde cellen zijn niet te positioneren.

Begrippenlijst tabel MORA's:

WO_NR	MORA (de eerste 4 cijfers stellen het jaar voor)
OMSLIGPE	Locatie van aangetroffen MORA
PLNMLPEX	Plaats van aangetroffen MORA
Aant.	Aantal
Hgr	Handgranaat
Bg	Brisantgranaat
Pg	Pantsergranaat
Ost.	Ontsteker
Nat.	Nationaliteit (D voor Duitsland, UK voor Engeland, USA voor Amerika, NL voor Nederland)
v	Vernietigd
m	Meegenomen
VZA	Verkennde Zoekactie
ZA	Zoekactie

Inventarisatie van het bronnenmateriaal:

Actie	Verwijzing rapport
Aanleiding van het Vooronderzoek	§ 1.1
Omschrijving en doelstelling van opdracht	§ 1.2
Beschrijving uitvoering onderzoek (incl. betrokken personen)	Zie offerte
Verantwoording feitenmateriaal (incl. bronverwijzing)	Hoofdstuk 2

Beoordeling en evaluatie van het bronnenmateriaal:

Actie	Verwijzing rapport
Vaststellen soort en hoeveelheid vermoede CE	n.v.t.
Verschijningsvorm van de vermoede CE	n.v.t.
Vaststellen en afbakenen van het verdachte gebied	n.v.t.
Evaluatie van de risico's van de vermoede CE in relatie tot het toekomstige gebruik van de locatie	n.v.t.
Leemten in kennis	§ 4.10

Bijlage 17 Verzendinglijst

- 1 exemplaar van rapport voor archief REASeuro;
- 4 exemplaren van rapport voor opdrachtgever.